

РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ У БУХГАЛТЕРСЬКІЙ ЗВІТНОСТІ

Визначено інформаційні потреби внутрішніх та зовнішніх користувачів щодо руху елементів позикового капіталу; обґрунтовано необхідність удосконалення існуючих форм звітності та запропоновано форми внутрішньої звітності, щодо відображення операцій з позиковим капіталом

Постановка проблеми. Рациональне управління позиковим капіталом забезпечує досягнення підприємством ефективного використання та співвідношення його елементів. Зазначимо, що ефективність та якість управління в цілому залежатиме від сформованої, повної і достовірної інформації про елементи позикового капіталу у необхідних аналітичних розрізах, що забезпечують можливість аналізу існуючого стану заборгованості, визначення існуючої динаміки та причин, що її спричинили, а також спланувати ефективну політику підприємства щодо формування позикового капіталу.

Джерелом, що дозволяє отримати інформацію про суб'єкт господарювання (в тому числі і про елементи позикового капіталу) є звітність підприємства. Необхідність складання бухгалтерської звітності визначається одним з основоположних принципів бухгалтерського обліку – принципом безперервності діяльності підприємства [2, с. 450].

В сучасних умовах бухгалтерська фінансова звітність є одним з основних джерел інформації не тільки для управлінського персоналу різного рівня організації, скільки для зовнішніх користувачів. Відповідно до цього бухгалтерська звітність повинна створювати необхідні умови користувачам інформації для прийняття ними управлінських рішень, для взаємодії з даною організацією. У свою чергу це досягається адекватністю відображення стану ресурсів організації. При цьому така адекватність має на увазі представлення в звітності активів, зобов'язань перед організацією, доходів, витрат, прибутків і збитків і капіталу організації. Дані якісні характеристики бухгалтерської звітності визначають її зміст [2, с. 450].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розкриття у звітності інформації про джерела формування господарських засобів підприємства займалися такі вчені як С.М. Бугрова, С.Ф. Голов, І.Н. Жаленкова, В.Н. Костюченко, Н.П. Кондраков, І.Г. Ліхачова, В.Ф. Палій, А.Н. Хорін та інші. Дослідження науковців, в своїй більшості присвячені питанням розкриття інформації про власний капітал та про зобов'язання в цілому. При цьому залишається неврахованим та недослідженим питання необхідності розкриття вітчизняними підприємствами у фінансовій звітності інформації про деталізацію складових зобов'язань підприємства, зокрема позикового капіталу в частині виділення його елементів відповідно до розмірів суб'єкта господарювання, видів діяльності та необхідності цієї інформації для користувачів бухгалтерської звітності.

Метою дослідження даного проблемного питання є визначення та обґрунтування необхідності розкриття у звітності, призначеної як для зовнішніх так і внутрішніх користувачів інформації про елементи позикового капіталу, які залучає підприємство з метою забезпечення здійснення своєї діяльності; встановлення взаємозв'язку між елементами позикового капіталу, наведеними у звітності, з іншими об'єктами бухгалтерського обліку; визначення ступеня розкриття інформації про позиковий капітал у звітності.

Викладення основного матеріалу. Інтеграція України до світового економічного середовища включає різні напрями реформування. Одним є гармонізація бухгалтерського обліку та формування єдиного інформаційного середовища. В розрізі даних реформ визначаємо підвищення інтересу з боку управлінського персоналу, бухгалтерів-теоретиків та практиків до формування бухгалтерської звітності суб'єктів господарювання на основі положень Міжнародних стандартів фінансової звітності. Тому, виходячи з цього, є необхідність розглянути вимоги МСФЗ до фінансової звітності відносно розкриття інформації про капітал підприємства. Зазначимо, що в МСФЗ немає окремого стандарту, присвяченого питанням визнання та відображення у звітності капіталу компанії і його елементів.

Особливості відображення капіталу представляються у звітності та можуть бути деталізовані до необхідного рівня за рішенням керівництва. Крім того, відповідно МСФЗ 1 "Подання фінансових звітів" [9] визначаються особливості розмежування зобов'язань на поточні та не поточні. Заохочується виділення додаткових рядків, заголовків та проміжних підсумків, що слід подавати безпосередньо в балансі, коли таке подання є доречним для розуміння фінансового стану підприємства. МСФЗ 7 "Звіти про рух грошових коштів" вимагає розкривати інформацію про фінансову діяльність підприємства, яка надає можливість користувачам фінансових звітів оцінити характер і ступінь надходження грошових коштів від випуску боргових зобов'язань, залучення позик, векселів, облігацій, а також інших коротко- або довгострокових позик та сплаті відсотків за ними, що виникають в результаті господарської діяльності підприємства на звітну дату [4].

Відповідно МСФЗ 17 "Оренда" визначається необхідність відображення в балансі орендаря активів та зобов'язань, пов'язаних з фінансовою орендою з метою запобігання викривлень показників звітності та достовірного представлення інформації [7]. МСФЗ 23 "Витрати на позики" використовується з метою визначення облікового підходу до витрат на позики та вимагає негайного їх списання як витрат [3].

Аналіз російської практики показав, що регулювання облікового відображення позикового капіталу та витрат за його обслуговуванням здійснюється за допомогою ПБО 15/2008 "Облік позик та кредитів та витрат по їх обслуговуванню" та ПБО 10/99 "Витрати організацій". Вимоги ПБО 15/2008 "Облік позик та кредитів та витрат по їх обслуговуванню" та ПБО 10/99 "Витрати організацій" визначають витрати за кредитами та позиками операційними витратами. Іншою вимогою є порядок нарахування відсотків за кредитами або позиками, отриманими для фінансування інвестиційних активів (основних засобів, майнових комплексів та інших аналогічних активів). Нараховані відсотки за кредитами, отриманими під інвестиційні активи, включаються до їх первісної вартості. Після прийняття до обліку основних засобів, майнового комплексу та інших аналогічних об'єктів до обліку, а також у разі якщо ці об'єкти використовуються при серійному випуску продукції, виконання робіт та надання послуг, що нараховуються відсотки за отримані кредити включаються до складу операційних витрат. При тривалому будівництві (понад три місяці) Нараховані в цей період відсотки включаються до складу операційних витрат. Після відновлення будівельних робіт нараховані відсотки знову включають до первісної вартості об'єктів, аж до їх прийняття до обліку або їх використання [5, с. 192].

Дані підходи схожі з МСФЗ 23 "Витрати на позики". Відповідно до визначеного в ньому основного правила визнання витрат на позики ці витрати повинні визнаватися як витрати того періоду, в якому вони проведені, незалежно від умов отримання позики,

тобто незалежно від того, в якій формі і коли виробляються платежі за позиками та позиках [8, с. 276]. Стандарт допускає, що кожна організація замість основного порядку обліку витрат на позики може вибрати альтернативний, що полягає в тому, що витрати на позики визнаються як витрати звітного періоду, до якого вони належать, за мінусом тієї їх частини, яка капіталізується і включається у вартість відповідних кваліфікуються активів, про що слід обов'язково вказати в наказі про облікову політику. У стандарті підкреслено, що витрати на позики, капіталізовані протягом звітного періоду, не повинні перевищувати загальну суму витрат на позики, в даному періоді [8, с. 278].

Крім вивчення вище перерахованих документів розглянуто нормативно-правові документи Російської Федерації та України щодо розкриття у звітності інформації про позиковий капітал у розрізі його елементів (табл. 1).

Таблиця 1. Вимоги нормативно-правових документів Російської Федерації з відображення інформації про позиковий капітал у бухгалтерській звітності

№ з/п	Нормативно-правовий документ Російської Федерації	Інформація про позиковий капітал
1	2	3
1	ПБО 15/2008 "Облік кредитів та позик і витрат по їх обслуговуванню"	Згідно з п. 5 ПБО 15/2008 короткостроковою заборгованістю вважається заборгованість за отриманими позиками і кредитами, термін погашення якої відповідно до умов договору не перевищує 12 місяців. До довгострокової заборгованості відноситься заборгованість за отриманими кредитами і позиками, термін погашення якої за умовами договору перевищує 12 місяців. Для цілей складання бухгалтерської звітності бухгалтер має право здійснити переказ довгострокової заборгованості у короткострокову. Положення про переведення довгострокової заборгованості в короткострокову повинно бути закріплено в обліковій політиці організації-позичальника. Факт переведення зобов'язань, врахованих раніше як довгострокові, у короткострокові необхідно розкрити в поясненнях до бухгалтерської звітності. У ній слід привести розшифровку складу та зміни протягом звітного року сум зобов'язань організації за кредитами і позиками. У пояснювальній записці до бухгалтерської звітності організації-позичальника повинна міститися інформація про: – наявності і зміні заборгованості по основних видах позик, кредитів; – величині, видах, термінах погашення виданих векселів і розміщених облігацій; – термінах погашення основних видів позик, кредитів, інших позикових зобов'язань; – витратах по позиках і кредитах, включених в операційні витрати і у вартість інвестиційних активів; – величині середньозваженої ставки позик і кредитів (у разі її застосування).
2	ПБО 4/99 "Бухгалтерська звітність організації"	Організація може надавати додаткову інформацію, паралельну фінансовій звітності, якщо виконавчий орган вважає її корисною для зацікавлених користувачів при прийнятті рішень. В ній розкривають політику по відношенню до формування <i>позикових коштів</i> .
3	Про форми бухгалтерської звітності організацій	Наводяться аналогічні положення, висвітлені в ПБО 4/99 "Бухгалтерська звітність організації"

Продовження табл. 1

1	2	3
4	ПБО 19/02 "Облік фінансових вкладень" [201]	Для бухгалтерського обліку активів у якості фінансових вкладень необхідним є перехід до організації фінансових ризиків, пов'язаних з фінансовими вкладеннями (ризик зміни ціни, ризик неплатоспроможності боржника, ризик ліквідності та ін.)
5	ПБО 3/2006 "Облік активів та зобов'язань, вартість яких визначена в іноземній валюті"	Вартість активів і зобов'язань (грошових знаків у касі організації, коштів на банківських рахунках (банківських вкладах), грошових і платіжних документів, фінансових вкладень, коштів у розрахунках, включаючи за позиковими зобов'язаннями підлягає перерахунку в національні одиниці

Наведена у табл. 1. інформація свідчить, що в Російській Федерації здійснюється регулювання окремих питань з обліку позикового капіталу і, безпосередньо, розкриття інформації про його рух в фінансовій звітності.

Аналіз нормативної бази України з питань бухгалтерського обліку та формування і подання фінансової звітності, зокрема: Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [14], Постанови КМУ "Про затвердження порядку подання фінансової звітності" [15], П(с)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [10], П(с)БО 2 "Баланс" [11], П(с)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів" [12], П(с)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах", П(с)БО 11 "Зобов'язання" [13], П(с)БО 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва" [14], показав, що вітчизняні підприємства не надають у відкритому доступі детальну інформацію про позикові джерела формування майна. Ситуація є негативною, оскільки обмежує користувачів, зокрема інвесторів, аналітиків, власників та управлінський персонал в отриманні повної та достовірної інформації про господарську діяльність підприємств. Зокрема, для контролю за дотриманням підприємствами платіжної дисципліни та аналізу використання отриманих позикових коштів. Для внутрішніх користувачів складання фінансової звітності не забезпечує оперативності управління, а інформація, у тому вигляді, що міститься у фінансовій звітності, є недостатньою для прийняття дієвих рішень управлінським персоналом. Дана проблема також стосується проведення аналізу ефективності використання позикового капіталу та структури його формування. Виходячи з інформаційних потреб користувачів, узагальнених в таблиці 2 можемо внести пропозиції з удосконалення подання інформації про рух позикового капіталу.

Таблиця 2. Потреби користувачів звітності щодо позикового капіталу

Користувач	Інформаційні потреби											
	Обсяг, грн.		Термін надання, дн.	Структура кредитів, позик, %	Валюта, грн./ум. од.		Розмір відсотків за кредитом, %, грн.	Назва кредитора	Забезпечення	використання кредитів та позик,	Спосіб надання кредиту	Наявні штрафи, пені за прострочення кредиту, позики, грн.
	Кредитів	позик			кредитів	позик						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Власник	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Керівник	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Головний бухгалтер	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
Обліковий персонал	+	+	+	-	+	+	-	+	-	-	-	+

Продовження табл.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Аналітики	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Працівники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Потенційні інвестори	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-	+
Потенційні партнери (постачальники)	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Контролюючі органи	+	+	+	-	+	+	+	-	+	-	+	+
Фінансово-кредитні установи	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Джерела інформації	ПД*, ОІ*	ПД*, ОІ*	ПД*	ОІ*	ПД*, ОІ*	ПД*, ОІ*	ПД*	ПД*	ПД*	ОІ*	ПД*	ОІ*
Відображення інформації у фінансовій звітності	+	+/-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-

*Примітка: ПД – положення договору, ОІ – облікова інформація

Таким чином, від інформації, представленої у фінансовій звітності, багато в чому залежить майбутнє підприємства. Відповідальність за забезпечення ефективного зв'язку між підприємством і фінансовими ринками несуть фінансові менеджери вищої управлінської ланки підприємства. Тому для них фінансова звітність важлива тому, що вони повинні знати, яку інформацію отримують зовнішні користувачі і як вона вплине на схвалювані ними рішення. Це не означає, що менеджери не мають в своєму розпорядженні додаткової внутрішньої інформації про діяльність підприємства, на відміну від зовнішніх користувачів, для яких фінансова звітність у багатьох випадках є основним джерелом інформації [1, с. 25]. Практика складання фінансової звітності свідчить про те, що існує необхідність формувати звітність так, щоб максимально задовольняє інтереси всіх користувачів. Форма балансу, що складається сьогодні не дозволяє достовірно інтерпретувати користувачами результати аналізу фінансового стану організації [6, с. 162].

Баланс не має бути складним, в ньому зосереджуються групи статей, що об'єднуються в розділи, які відіграють істотну роль при аналізі і схваленні управлінських рішень. Форма має бути зручною і придатною для читання керівником і менеджерами та зовнішніми користувачами і відповідати специфічним особливостям підприємства [6, с. 158].

Методика побудови запропонованого балансу включає агрегацію і розкладання статей балансу відповідно до цілей політики управління. Принцип агрегації балансу повинен переслідувати перш за все мету зручності представлення інформації і полегшення розрахунків аналітичних коефіцієнтів. Принцип розкладання статей повинен дозволити уточнити показники результативності діяльності організації [6, с. 159].

Отже, на нашу думку, деталізовану інформацію про елементи позикового капіталу (кредити, отримані в національній та іноземній валюті від банківських та небанківських установ, довгострокові та поточні облігаційні позики, поворотну фінансову допомогу, лізингові операції) слід розкривати в ф. № 1 "Баланс". Розкрита у балансі інформація про стан та складові позикового капіталу та методи управління ним забезпечують формування повної картини користувачами звітності про стан підприємства та

ефективність його роботи. Слід також зазначити, що інформація про наявність і зміни заборгованості за основними видами позик та кредитів; величину, види, терміни погашення основних видів позик, кредитів, інших позикових зобов'язань; витрати за позиками і кредитами, включених в операційні витрати; величину середньозваженої ставки позик і кредитів (у разі її застосування) мають розкриватися у Пояснювальній записці до річної фінансової звітності. В Пояснювальній записці також необхідно відобразити інформацію про недоотримані за договором позики чи кредитному договору суми, вказати розмір невиконаного позичальником чи кредитором зобов'язання, а також строк повернення, встановлений договором [16, с. 93]

Пропонуємо внести зміни до ф. № 3 "Звіт про рух грошових коштів" в частині включення додаткових рядків, що буде точніше відображати сутність та призначення елементів позикового капіталу, визнаних в нашому дослідженні шляхом виділення аналітики за структурними елементами позикового капіталу, яка дозволить одразу побачити рух коштів, отриманих і виплачених за кожним із структурних елементів позикового капіталу. Запропонована форма є на перший погляд досить громіздкою, що можна вважати недоліком. Але водночас вона має ряд переваг, спрямованих на формування більш точної аналітичної інформації про залучення та використання позикового капіталу, як в цілому, так і за елементами для користувачів.

Розкриття деталізованої інформації про плату за користування позиковим капіталом пропонуємо наводити у Примітках до річної фінансової звітності в розділі V "Доходи та витрати". Необхідно зазначити, що розкриття відомостей про плату за користування позиковим капіталом у розділі V "Доходи і витрати" залежить від діяльності суб'єкта господарювання та його потреб у формуванні того чи іншого елемента позикового капіталу. Форма представлення інформації про елементи позикового капіталу у Примітках до річної фінансової звітності може використовуватись як форма внутрішнього документу (звітності), яка має складатися з урахуванням вимог користувачів з метою: 1) посилення контрольної функції головного бухгалтера за ефективністю та правильністю використання елементів позикового капіталу; 2) з метою надання керівництву підприємства з для управління діяльністю і прийняття рішень щодо позикового капіталу; 3) для визначення правильності оцінки заборгованості та вчасності розрахунків за певними елементами позикового капіталу.

Отже, у формах фінансової звітності суб'єктів господарювання недостатньо розкривається інформація про заборгованість за елементами позикового капіталу, що формується для фінансування діяльності, наслідки формування та методи управління та контролю за станом розрахунків за позиковим капіталом, тому зміни та обґрунтування доцільності вище наведених пропозицій розкрито у табл. 3.

Таблиця 3. Відображення інформації про наслідки ризику та заходи його мінімізації у фінансовій звітності

<i>Назва фінансового звіту</i>	<i>Назва і код рядка звіту</i>	<i>Характер інформації, що розкривається</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Ф. № 1 "Баланс"	<p><i>3.1. Довгостроковий позиковий капітал:</i> 445 "Довгострокові кредити небанківських установ", 455 "Довгострокові векселі видані", 460 "Довгострокові зобов'язання за облігаціями", 465 "Довгострокові зобов'язання з фінансового лізингу", 470 "Довгострокові зобов'язання за поворотною фінансовою допомогою".</p> <p><i>4.1. Поточний позиковий капітал:</i> 525 "Короткострокові кредити небанківських установ, 535 "Поточні зобов'язання за облігаціями", 540 "Поточні зобов'язання з фінансового лізингу", 545 "Поточні зобов'язання за поворотною фінансовою допомогою"</p>	Відображаються залишки заборгованості за елементами позикового капіталу, що мають наближену до 100% ймовірність погашення (отримання).

Продовження табл. 3

1	2	3
Ф. № 3 “Звіт про рух грошових коштів”	Отриманий довгостроковий позиковий капітал: 320 “Довгострокові кредити банків”, 330 “Довгострокові зобов’язання за облігаціями”, 340 “Векселі видані”, 350 “Довгострокові зобов’язання з фінансового лізингу”, 360 “Інші довгострокові позики”, 370 “Усього довгострокового позикового капіталу”. Отриманий короткостроковий позиковий капітал: 380 “Короткострокові кредити банків”, 390 “Короткострокові зобов’язання за облігаціями”, 400 “Короткострокові зобов’язання з фінансового лізингу”, 410 “Інші короткострокові позики”	Відображається рух коштів за операціями з формуванням та погашенням позикового капіталу в розрізі його елементів
Ф. № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”	Інші фінансові доходи і витрати 560 “Проценти за кредит”, 570 “Проценти за облігаційними позиками”, 580 “Проценти за факторинговими операціями”, 590 “Користування поворотною фінансовою допомогою”	Відображаються залишок, нарахування та сплати відсотків за користування позиковим капіталом, а також сума умовно нарахованих та сплачених процентів

Сьогодні звітність не забезпечує користувачів фінансової звітності необхідною інформацією про елементи позикового капіталу, що формується з метою розширення діяльності підприємства та не надає можливості детально та повно оцінити фінансово-майновий стан підприємства. Неможливість фінансової звітності повною мірою задовольнити користувачів потрібною інформацією про зобов’язання за кредитами та позиками зумовлює необхідність розроблення та використання на підприємстві відповідної внутрішньої бухгалтерської та управлінської звітності.

Формуючи пакет внутрішньої звітності щодо зобов’язань за кредитами та позиками, слід враховувати, що звітність повинна охоплювати дані за період, який дозволить найбільш повно провести аналіз позикового капіталу та спланувати майбутню роботу підприємства в даній сфері.

У контексті вище викладеного пропонуємо підприємствам, які використовують позиковий капітал, формувати наступні форми внутрішньої звітності (таблиця 4):

Таблиця 4. Запропоновані форми внутрішньої звітності щодо зобов’язань за кредитами та позиками

№ з/п	Назва звіту	Коротка характеристика та призначення	Користувачі
1	ЗПК -1 Звіт про структуру позикового капіталу підприємства	Дозволяє одержувати інформацію про структуру заборгованості підприємства за кредитами та позиками	Головний бухгалтер, обліковий персонал, керівник підприємства, власник
2	ЗПК -2 Звіт про обсяги позикового капіталу	Дозволяє виявити стан заборгованості за кредитами та позиками. Забезпечує формування інформації про витрати, понесені на формування та використання елементів позикового капіталу	
3	ЗПК -3 Звіт про використання можливостей формування позикового капіталу підприємства	Дозволяє одержувати інформацію про елементи позикового капіталу, за рахунок яких сформовано активи підприємства	

Оскільки заборгованість має вплив на фінансовий стан підприємства, виникає необхідність постійно слідкувати за зобов'язаннями за кредитами та позиками, адже невчасна сплата заборгованості призводить до нарахування штрафів і пені, які, як відомо, не відносяться до складу валових витрат, а зменшують розмір чистого прибутку. Окрім того існування неякісних зобов'язань погіршує фінансово-кредитну дисципліну підприємства, а отже і його репутацію.

Впровадження наведених форм внутрішньої звітності сприятиме ефективному проведенню аналізу та контролю зобов'язань за кредитами та позиками, що в свою чергу дозволить підприємству вчасно виявляти негативні тенденції та уникати порушення фінансово-кредитної дисципліни, а отже і погіршення загального фінансового стану.

Важливими для підприємства є відомості про структуру кредитів та позик за видом, термінами надання та валютою надання та суб'єктами надання. Дану інформацію можна отримати з форми ЗПК-1 "Звіт про структуру позикового капіталу підприємства".

Складання форми ЗПК-1 "Звіт про структуру позикового капіталу підприємства" дає змогу планувати порядок повернення кредитів залежно від терміну їх надання, визначати розмір необхідної валюти для погашення заборгованості в іноземній валюті. Окрім того на основі даного звіту можна визначити співвідношення між платними і безоплатними позиковими коштами тощо.

Оцінити та контролювати стан зобов'язань за кредитами та позиками можна на підставі форми ЗПК-2 "Звіт про обсяги позикового капіталу"

Даний звіт дозволяє управлінському персоналу та власникам підприємства визначити якість зобов'язань за кредитами та позиками, обґрунтувати основні зміни в складі кредитної заборгованості. Визначити рівень витрат, понесених користування кредитами та позиками.

Своєчасне та повне використання позикового капіталу, як правило, забезпечує формування стійкого фінансового становища підприємства і, навпаки, відсутність фінансової маневреності, небажання чи невміння вчасно використати позиковий капітал призводить до фінансових труднощів. При аналізі слід визначити, чи в повній мірі використовує підприємство право на отримання позикового капіталу, чим викликане його недовикористання чи зайве отримання, як це впливає на фінансовий стан та платоспроможність підприємства, що потрібно зробити для покращення існуючого становища. Для цього можна скласти внутрішній звіт з переліком усіх можливих об'єктів, для яких використовується позиковий капітал для фінансування, та співставити їх з фактично отриманим позиковим капіталом (ЗПК-3 "Звіт про використання можливостей формування позикового капіталу"). В ньому зазначається фактично отриманий підприємством позиковий капітал, який показує в якій мірі підприємство використало можливості залучення позикового капіталу.

Запропоновані форми внутрішньої звітності щодо зобов'язань за кредитами та позиками не є вичерпними і можуть змінюватись. Всі види внутрішньої звітності повинні закріплюватись Положенням про кредитну політику, а в разі його відсутності Положенням про облікову політику, а їх бланки мають наводитись у додатках до відповідного положення. Формування такої звітності суттєво не ускладнить обліковий процес, проте дасть змогу забезпечити дієвий контроль цільового використання позикового капіталу й упереджувати ризик несвоєчасного погашення.

У ринкових умовах господарювання бухгалтер є і обліковцем, і аналітиком, і управлінцем (в межах тієї інформації, якою він володіє, а також за рахунок прийомів і правил ведення бухгалтерського обліку). Таким чином, бухгалтер повинен оперативно аналізувати господарську операцію, що викликає залучення позикового капіталу, приймати відповідне рішення щодо зменшення впливу того чи іншого елемента позикового капіталу на діяльність підприємства (керуватися необхідними методиками обліку, створювати відповідні резерви) й адекватно реагувати на результати такої операції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інформація представлена у звітності є джерелом для проведення економічного аналізу підприємства. Визначення інформаційних потреб користувачів, щодо відображення в звітності руху елементів позикового капіталу дало підставу виділити ряд проблемних питань пов'язаних з недостатнім методологічним та інформаційним забезпеченням.

Проблеми методологічного характеру стосуються відсутності вказівок в П(с)БО щодо відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності позикового капіталу підприємства та витрат на його обслуговування. В зв'язку з цим запропоновано внести зміни до П(с)БО 11 "Зобов'язання". Де передбачити виділення понятійного апарату щодо сутності позикового капіталу, його класифікації для цілей бухгалтерського обліку, визначення порядку обліку витрат (основних та додаткових), пов'язаних з його формуванням та використанням та зазначення інформації, що потребує висвітлення в фінансовій звітності підприємства. Це дозволить прийти до узгодженості методики бухгалтерського обліку операцій з елементами позикового капіталу. Щодо проблемних питань інформаційного забезпечення, то, зокрема, інформація, наведена у звітності (Ф №1 "Баланс", Ф №3 "Звіт про рух грошових коштів" та Ф №5 "Примітки до річної фінансової звітності") не дозволяє користувачам в повному обсязі задовольнити інформаційні потреби. Тому, нами було запропоновано внесення змін до зазначених форм звітності, в розрізі деталізації показників, які включають в себе елементи позикового капіталу. Дана інформація корисна для зовнішніх користувачів та дозволяє потенційним інвесторам визначити можливості підприємства, потенційним партнерам визначити ступінь надійності підприємства, а фінансово-кредитним установам ступінь заборгованості за тими, чи іншими елементами позикового капіталу. Крім того, така деталізація забезпечить заощадження часу працівників бухгалтерії, яким на вимогу необхідно "піднімати" додаткові первинні документи та реєстри обліку, в яких визначається рух елементів позикового капіталу.

Наступною групою користувачів є внутрішні користувачі. З огляду на їх інформаційні потреби розроблено форми внутрішньої бухгалтерської звітності (ЗПК-1 "Звіт про обсяги позикового капіталу", ЗПК-2 "Звіт про структуру позикового капіталу", ЗПК-3 "Звіт про використання можливостей формування позикового капіталу"). Використання підприємствами даних форм звітності забезпечить отримання вчасної та достовірної інформації про стан та структуру позикового капіталу підприємства та дозволить ефективно планувати та розробити персоналу підприємству політику щодо управління ним.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бугрова С.М. Финансовый менеджмент: учебное пособие / С.М. Бугрова, Н.М. Гук – Кемеровский технологический институт пищевой промышленности. – Кемерово, 2008. – 177 с.
2. Бухгалтерский учет: учебник для студентов вузов / Ю.А. Бабаев, И.П. Комиссарова, В.А. Бородин; Под ред. проф. Ю.А. Бабаева, проф. И.П. Комиссаровой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 527 с.
3. Витрати на позики МСФЗ 23 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhgalter911.com/Res/MSBO/MSBO23.pdf>
4. Звіти про рух грошових коштів МСФЗ 7 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document/237443/14_IFRS7_IFRS_2009_GVT.pdf
5. Кондраков Н.П. Бухгалтерский (финансовый, управленческий) учет: учебник / Н.П. Кондраков – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 448 с.
6. Лихачева И.Г. Трансформация бухгалтерской отчетности при принятии управленческих решений / И.Г. Лихачева, И.Н. Жаленкова / Вестник ТГУС. Сер. “Экономика”: межвуз. сб. науч. тр. Тольяттинский гос. ун-т сервиса. – Вып. 3. – Тольятти : Изд-во ТГУС, 2008. – 336 с. – С. 158-163
7. Оренда” МСФЗ 17“
8. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности: учебник / В.Ф. Палий. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 512 с.
9. Подання фінансових звітів МСФЗ 1 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” – [Чинний від 1999-03-31]. – Міністерство фінансів України – № 87
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 “Звіт про рух грошових коштів” – [Чинний від 1999-03-31]. – Міністерство фінансів України – № 87
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання” – [Чинний від 2000-01-31]. – Міністерство фінансів України – № 20
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва” – [Чинний від 2000-02-25]. – Міністерство фінансів України – № 39
14. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні / Верховна рада України. Закон України. – Офіц. вид. – К.: 1999 – № 40
15. Про затвердження порядку подання фінансової звітності: К.: Кабінет міністрів України, 2000-02-28. – № 419 (нормативний документ Кабінету міністрів України. Постанова)
16. Фомичева Л.Л. Составляем пояснительную записку к бухгалтерской отчетности / Л.Л. Фомичева. – М.: ОАО “Вершина”, 2005. – 200 с.